

Bijlage I.

VERSLAG DER SYNODALE COMMISSIE.

Eerwaarde Broeders,

Sedert de jongste synode, te Utrecht gehouden, zijn aan uwe commissie verschillende zaken ter behandeling voor gekomen, waarvan sommige de *geheele kerk*, sommige *enkele gemeenten*, sommige *afzonderlijke personen* raken.

Zij heeft de eer aan uwe vergadering het volgend verslag van hare werkzaamheden te geven.

Op den 2den en 3den Januari 1878 had uwe commissie in vereeniging met de haar toegevoegde leden (Synode 1877 pag. 42-45) eene vergadering in zake het *reglement op het beheer der kerkelijke goederen* en de *wijziging in art. 2 van ons grondreglement*. Gedachtig aan hare roeping „om de aannahme van het reglement voor het beheer der kerkelijke goederen voor te bereiden”, vroeg de commissie hoe zich het best van die roeping te kwijten. Ingevolge het besluit der Utrechtsche synode wijzigde zij al dadelijk het concept-reglement op het beheer zóó dat art. 10 geheel wegviel, en art. 7 nu duidelijk laat uitkomen dat het alleen meerderjarige mansdoopleden zijn, die bedoeld worden. In aansluiting aan dit laatstbedoelde artikel luidt de wijziging in art. 2 van het grondreglement nu als volgt: „Stemgerechtigd zijn alle manslidmaten der gemeente, die belijdenis des geloofs afgelegd hebben en niet onder censure staan, en, wat de stoffelijke belangen betreft, ook de meerderjarige mansdoopleden in sommige gemeenten, die bij de wijziging van dit reglement stembevoegdheid bezitten.”

Om meer dan ééne reden oordeelde uwe commissie het wenschelijk de beide zaken niet weder tegelijk aan de gemeenten ter overweging te geven, maar ze te splitsen en besloot eerst in orde te brengen *het reglement op de inrichting en het bestuur*, om daarna aan de gemeenten ter beoordeeling voor te leggen het *ontwerp-reglement voor het beheer der kerkelijke goederen*.

Dienovereenkomstig is, - gelijk uwe vergadering weet, aan de gemeenten toegezonden:

- a. een reglement op de inrichting en het bestuur der christelijke gereformeerde kerk in Nederland;
- b. de verlangde wijziging in art. 2. van dat reglement;
- c. een billet, in te vullen door president en scriba van elken kerkeraad, die in de wijziging genoegen neemt, en het dan te zenden aan een bepaald adres;

Bijlagen.

d. eene circularie , behelzende eene duidelijke memorie van toelichting.

Wat is het resultaat van deze poging? Dat tot hiertoe 304 gemeenten onvoorwaardelijk , 4 onder zekere restrictie de voorgestelde wijziging hebben goed gekeurd , terwijl van de overige gemeenten 30 niets van zich lieten hooren en 4 of 5 bepaald bezwaar in de wijziging te kennen gaven. De opmerking mag hier echter niet achterwege blijven dat de 30 gemeenten , die niets van zich lieten hooren , voor het meerendeel of vacant of zeer klein zijn en dat de gemeenten , die bezwaren hebben , van gedachte zijn dat elke aanraking met den staat zooveel mogelijk moet vermeden worden.

Uwe vergadering zal nu moeten overwegen wat verder in deze zaak te doen is.

Met het oog op eene opdracht , van de jongste synode ontvangen , (1877 pag. 62) om *eene nieuwe uitgave der synodale bepalingen te bezorgen en daarin op te nemen de nieuwe en gewijzigde besluiten, alsmede het reglement voor de theologische school en dat voor de kas der emeriti-predikanten* enz. zag uwe commissie zich tot een belangrijken arbeid geroepen. Zij heeft dien arbeid volvoerd en gezorgd dat bij den boekhandelaar G. J. REITS te Groningen een werkje gedrukt is, ten titel voerende: „*Algemeene bepalingen voor de christelijke geref. kerk in Nederland.*” Uwe commissie vleit zich met de hope dat deze arbeid uwe goedkeuring kan wegdragen.

Van diezelfde synode had uwe commissie in last *een concept voor een nieuw visitatie-reglement* te ontwerpen en het te zenden aan alle classicale en provinciale correspondenten , opdat het op de classicale en provinciale vergaderingen besproken en , met hare aan- of opmerkingen verrijkt, aan deze synode ter approbatie zou voorgelegd worden. Uwe vergadering weet dat ook deze last is uitgevoerd , en als straks het concept aan de orde komt zal openbaar worden of het sympathie bij de broeders vindt.

Nog was uwer commissie opgedragen om met het oog op *de schuttersquaestie en de heiliging van 's Heeren dag in 't algemeen andiëntie bij den minister van binnenlandsche zaken te vragen*. Nu eens hier- dan eens daardoor verhinderd , kon zij eerst op zaterdag 29 Maart hare opdracht vervullen. Zij had het genoegen zeer beleefd door den minister ontvangen te worden , en vond gelegenheid het doel van hare komst te zeggen. Zij ging uit van de gedachte dat de christ. geref. kerk sterk gezet is op de heiliging van den dag des Heeren naar den worde Gods en dat de vrijheid van godsdienst haar gewaarborgd is door de grondwet , zoodat zelfs

de Israëlietische soldaten op feestdagen vrijgesteld worden. Daarna noemde zij de moeielijkheden, die in de practijk zich voordoen. Een artikel in de wet op de schutterijen houdt in dat de schutters bij voorkeur des zondags zich in den wapenhandel zullen oefenen. De toepassing van dit artikel veroorzaakte hier en daar botsingen, die zoo min voor den staat als voor de kerk gewenscht zijn. Het geweten van de leden onzer kerk, die voor Gods woord beven, voelt zich bezwaard als *onnoodige* bezigheden van hen gevorderd worden op den dag des Heeren. Zou, zoo vroeg uwe commissie den minister, zou uwe excellentie geen goeden en zekeren weg weten om alle moeielijkheden te voorkomen en het geweten van vele burgers van een drukkend bezwaar te ontheffen?

De minister antwoordde dat hij, wat ook in den aard der zaak ligt, de wet op de schutterijen niet kon wijzigen en dat zelfs de koning geen dispensatie kan geven. In zake de schutters kon de koning noch de minister doen wat geschiedde voor de Israëlietische soldaten, aangezien de dienst der schutterij bij organieke wet is omschreven, maar de dienst der militie bij koninglijke en ministerieële besluiten is geregeld. Zijne excellentie opperde echter het vermoeden of er hier en daar ook plagerijen in het spel konden zijn, daar sommige menschen zoo iets wel eens willen doen. Het kwam den minister, die zulke plagerijen afkeurde, het doelmatigst voor op de commandanten der schutterij te werken. „Geef mij,” dus sprak hij, „schriftelijk in den vorm van een adres uw verlangen te kennen; en ik zal u antwoorden, terwijl ik u vrijheid geef mijn antwoord te publiceeren in de bladen.” Na nog eenige woorden met den minister gewisseld te hebben over het denkbeeld dat onze kerk heeft van den zondag boven de feestdagen, gevolgd door eene vraag rakende de wijziging in art. 2, bovengenoemd, ging uwe commissie heen, niet geheel onvoldaan over den uitslag van haar bezoek bij den minister.

In aansluiting aan de verklaring des ministers heeft uwe commissie het volgende adres aan zijne excellentie opgezonden.

AAN ZIJNE EXELLENTIE DEN MINISTER
VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN.

Excellentie,

De laatstgehoudene synode der christelijke gereformeerde kerk in Nederland heeft aan hare commissie opgedragen zich tot uwe excellentie te wenden betreffende eene zaak, die haar smartelijk aandoet.

De christelijke gereformeerde kerk is, zoowel wat hare leden

als wat hare besturen betreft, zeer gezet op de heiliging van den dag des Heeren, gelijk God heeft geboden. En hoezeer zij ook overtuigd is dat hetgeen noodzakelijk is op genoemden dag behoort te geschieden, anderzijds mag noch kan zij dien dag gebruiken tot hetgeen niet beslissend geëischt wordt zonder zich het ongenoegen Gods waardig te maken.

Dit is hare onwrikbare overtuiging.

Maar wat is nu het geval? Terwijl de grondwet haar de vrijheid waarborgt om God naar zijn woord te dienen, behoudens de bescherming der maatschappij en hare leden tegen de overtreding der strafwet, worden in enkele gemeenten des lands hare leden door de bevelen van commandanten der schutterij geroepen op straffe van boete of gevangenis noodeloos en dus tegen hun geweten en den wil van God schuttersdiensten te volbrengen.

Zeer zeker geeft art. 42 der schutterijwet, op zich zelve beschouwd, den commandanten het recht tot zulke bevelen. Maar hoe weinig noodzakelijk het is dat die diensten op den zondag geschieden blijkt genoegzaam uit het feit, dat in verreweg de meeste gemeenten op dien dag nimmer geschutterd wordt. Reeds hebben er dan ook onaangename botsingen plaats gehad, waarvan de synode de ernstige overtuiging heeft dat ze én voor den staat én voor de kerk én voor de betrokken individuën uit meer dan een oogpunt zeer ongewenscht zijn.

Het is daarom, excellentie, dat de synodale commissie, terwijl zij zich voorbehoudt bij eene eventuëele wijziging der wetten op de militie en de schutterij op deze zaak de aandacht van den alsdan betrokken minister te vestigen, met betamenden drang zich tot U wendt met de vraag: „Is het niet mogelijk, ook bij de vigeerende schutterijwet, het kwaad te voorkomen?” en daarbij voegt het ernstig verzoek, indien eenigszins mogelijk, dat het door uwe excellentie voorkomen worde.

Met alle eerbetuiging van uwe excellentie

de dienstwillige dienaren.

Adres aan den
tweeden ondergeteekende,
J. HESSELS, te *Bedum*.

De synod. comm. voorn.
M. NOORDTZIJ *pres.*
J. HESSELS *scriba.*
J. H. DONNER.

Op dit adres is tot heden geen antwoord bij uwe commissie ingekomen tengevolge der ministeriëele moeielijkheden, die spoedig na ons bezoek zich hebben voorgedaan. En daar het ministerie Kappeyne waarschijnlijk spoedig tot de geschiedenis behoort, is alle hoop op eenig antwoord vervlogen.

Van de provincie Gelderland kwam een schrijven bij uwe commissie

in, inhoudende dat zij te vergeefs naar eene plaats binnen hare grenzen had gezocht, waar de synode hare zittingen kon houden in 1879. Met het oog op het te Utrecht genomen besluit gaf zij ons kennis dat de synode nu samen komen zal te Dordrecht. In onze bladen is hiervan bericht gegeven.

Ook ontving *uwe commissie van Z. M. den koning eene kennisgeving van het overlijden van Z. K. Hoogheid* prins Hendrik en een van het overlijden van Z. K. Hoogheid den prins van Oranje.

Tot hare smart meende zij op geene dezer kennisgevingen een antwoord van rouwbeklag te mogen inzenden, daar zij daartoe niet door eene provincie gemachtigd was of werd.

Zij acht het beslist noodzakelijk hierop uwe aandacht te vestigen en u te verzoeken dat zoo iets voortaan kunne geschieden.

Met betrekking *tot enkele gemeenten onzer kerk* heeft uwe commissie ook het een en ander te doen gehad. In de maand Mei van 't vorige jaar ontving zij *een schrijven van den kerkeraad der gemeente Weteringstraat te Amsterdam, inhoudende a) de mededeeling dat J. G. SMITT met zijn kerkeraad en met bijna de geheele gemeente getreden was uit het kerkgenootschappelijk verband met de chr. geref. kerk in Nederland; b) het verzoek om van dat vuttreden aan de regering kennis te geven.*

Ter behandeling van dat droeve feit achtte eene commissie uit de classis Amsterdam overleg met uwe commissie wenschelijk, en uwe commissie was overtuigd dat zij niet zonder maar alleen door de classis kon handelen. Op dinsdag 27 Mei 1878 kwam uwe commissie in de hoofdstad van ons goede land samen met de commissie *ad hoc* uit de classis Amsterdam. Deze bestond uit de predikanten P. KAPTEYN en J. WESTERHUIS en den ouderling OVEREEM van Weesp.

Uwe commissie zou te veel van het geduld uwer vergadering vergen als zij in bijzonderheden trad en alles verhaalde wat zij in betrekking tot die treurige zaak gedaan heeft. Genoeg zij het mede te deelen dat ds. J. G. SMITT c. s. ook naar het oordeel uwer commissie een overijlden en geheel ongemotiveerden stap heeft gedaan, dat de wijze waarop genoemde J. G. SMITT zich met zijne gemeente heeft losgemaakt van onze kerkgemeenschap alle kenmerken van overrompeling en misleiding draagt, dat geheel de kerkeraad in flagranten strijd met zijne afgelegde belofte (ondertekeningsformulier) heeft gehandeld, en verdient kerkelijk behandeld te worden, voorts dat alle pogingen om J. G. SMITT en zijn kerkeraad op hunne schreden te doen terugkeeren, ijdel zijn geweest. Uwe commissie heeft den heer J. G. SMITT op advies der classicale commissie persoonlijk bezocht, alles gedaan wat zij kon om hem van zijn dwazen stap te overtuigen,

maar niets mocht baten. Hij was vast besloten en herhaalde zijn verzoek om aan de regeering kennis van het feit te geven. Uwe commissie liet hem echter gevoelen dat zij dit in geen geval kon doen zoolang haar niet overtuigend gebleken was dat de gemeente werkelijk losmaking van onze kerkgemeenschap begeerde, daargelaten nog wat de classis in deze zaak zou oordeelen.

Den 8sten Sept. ontving de secretaris uwer commissie een aangeteekenden brief. Bij de opening bleek dat het niets minder was dan een notarieel proces-verbaal der stemmen, die in de ledenvergadering van den 8sten Aug. uitgebracht waren door leden der gemeente *Weteringstraat* te Amsterdam. Uwe commissie heeft dat stuk, vergezeld van het verzoek bovengenoemd, aan de classis Amsterdam gezonden en haar advies gevraagd.

Verder heeft uwe commissie niets met de zaak te doen gehad. Alleen ontving zij kennisgeving van de classis, dat ds. J. G. SMITT en degenen die hem volgen vervallen zijn verklaard van hun lidmaatschap der chr. geref. gemeente afd. *Weter.* te Amsterdam en alzoo van geheel de christ. geref. kerk.

Later is haar van wege de classis medegedeeld dat de gemeente afd. *Weteringsstraat* is opgeheven, en hare leden ingelijfd bij de Gemeente *Keizersgracht* te Amsterdam. En nog niet lang geleden, is uwe commissie door de classis verzocht om bij de hooge regeering een poging te doen om den heer SMITT c. s. die zich nog steeds *christel. geref.* gemeente noemen, dat te beletten, wjl zij buiten de c. g. kerk staan en de c. g. gem. *Weteringsstraat* niet meer bestaat, zoodat hunne handelwijze tot verwarring leidt.

Ook is bij uwe commissie 1 April 1879 een schrijven ingekomen van de heeren H. MEIJERING en P. SNIPPE, zich noemende *ouderlingen der gemeente Nieuw-Amsterdam*, waarin zij verklaren dat de gemeente niet meer is eene gemeente der chr. geref. kerk en wenschen dat dit ter kennis van de regeering gebracht worde. Daarna ontving zij notariële stukken, daarop betrekking hebbende, die zij om advies gezonden heeft aan den correspondent der classis Koevorden, waaronder de gemeente voornoemd ressorteert.

Voorts is bij uwe commissie ingekomen een schrijven:

a. *Van den kerkeraad der gemeente Doesborgh*, inhoudende het verzoek om de gemeente van dien naam in de algemeene liefdadigheid der kerk aan te bevelen. De classis Varsseveld en de provincie Gelderland steunden het verzoek. Besloten werd het verzoek in te willigen en er een woord over te schrijven in de Bazuin.

b. *Van den kerkeraad der gemeente Uithuizermeden W. G.* behelzende protest tegen het besluit der vorige synode in zake de wed. Mekkes. Uwe vergadering moge weten wat met het oog op deze zaak te doen is.

c. *Van den kerkeraad der gemeente Edam*, inhoudende het bericht dat zich daar een nieuw geval heeft voorgedaan met een kerkeraadslid in zake schuttersdiensten op den dag des Heeren, en het verzoek op dit feit te letten bij het gaan ter audiëntie. Dit verzoek is geaccepteerd.

d. *Van de gemeente Enkhuizen* bevattende een verzoek om te collecteeren op eenigszins eigenaardige wijze. Uwe commissie, vernemende dat deze zaak buiten hare competentie lag, heeft zich er niet mede ingelaten en aan ds. SIEDERS haar oordeel kenbaar gemaakt.

Wat de buitenlandsche kerken aangaat is ingekomen :

a. *Een schrijven van de oud gereformeerde kerk in Pruisen*, dat dankbare ingenomenheid met het besluit der vorige synode (pag. 45) betuigde en het verzoek inhield, daar genoemde zusterkerk een bekwaam docent, dr. RÜTENIK in N. America, op het oog had, of uwe commissie die benoeming zooveel mogelijk wilde bevorderen. Besloten is een woordje in de Bazuin te plaatsen in het belang der collecten, terwijl tevens een nader onderzoek naar den persoon van dr. RÜTENIK zou ingesteld worden. Het resultaat van dat onderzoek was gunstig; dr. RÜTENIK is tot docent benoemd, maar zijneerw. heeft, gelijk uwe vergadering weet uit de Bladen, geene vrijheid gevonden de roeping aan te nemen. Later ontving uwe commissie eene vraag van de broeders uit Duitschland of zij hun niet een of ander persoon kon aanwijzen die hun passen zou als docent. Uwe commissie mocht deze vraag niet beantwoorden. Zij vertrouwt dat de afgevaardigden onzer zusterkerk te dezer zaak aan uwe vergadering nog wel iets zullen te vragen hebben. Het bedrag der collecten en particuliere giften, voor de oud gereform. kerk tot hiertoe ingekomen, is groot f1038.19.

b. *Een schrijven van de classis dierzelfde kerk*, waarin het oordeel uwer commissie gevraagd werd over de wettigheid van een huwelijk tusschen eene vrouw en den broeder van haar overleden man. De vraag is beantwoord met verwijzing naar wat desaangaande in onze kerk doorgaans geoordeeld is.

c. *Een schrijven van ds. D. POSTMA te Burgersdorp in Z. Africa*, met het bericht, dat zijneerw. ons drie exemplaren toezendt van een werkje getiteld: „Geschiedenis der gereformeerde kerk in de Z. Afrik. republiek” om ons met die kerk goed in kennis te stellen. Zijneerw. verzoekt ons de synode met den inhoud van dit schrijven bekend te maken en zijne groete aan haar over te brengen wat uwe commissie bij dezen doet. Tot hiertoe zijn de drie bedoelde exemplaren ons echter nog niet geworden en kunnen wij u dus met den inhoud niet op de hoogte stellen.

d. Ook is bij uwe commissie ingekomen eene *missive van het genootschap tot bevordering der christelijke heiliging vanden zondag*.

van welk genootschap J. W. GEFKEN voorzitter en J. C. QUARLES UFFORD secretaris is. De bestuurders verzochten onze adhaesie aan een adres aan den koning tegen de afschaffing der wet van 10 Maart 1815, Staatsblad no. 21, welke afschaffing voorgesteld is in het ontwerp van een wetboek van strafrecht, dat den koning aangeboden is door de staatscommissie, ingesteld bij zijner majesteits besluit van 28 Sept. 1870 no. 21. Uwe commissie heeft aan dat verzoek geen gevolg gegeven, omdat zij daartoe noch door de synode noch door eene provincie gemachtigd was.

Wat eindelijk *enkele personen* aanbelangt kwamen de volgende brieven in:

a. *Van ds. P. DIJKSTERHUIS*, waarin zijneerw. protesteert tegen het besluit der vorige synode in zake zijn protest tegen de prov. verg. van Groningen. Uwe verg. make uit wat met dit protest te doen is.

b. *Van G. VETTEN*, mededeelende dat hij als schutter op den dag des Heeren opgeroepen is om zich in den wapenhandel te oefenen en andere diensten te verrichten. Aan hem is het besluit der vorige synode in de schuttersquaestie herinnerd.

c. *Van ds. P. WAGENMAKER* berichtende dat de gemeente te Zegwaard in grooten nood verkeert. Wordt zij niet geholpen dan zullen kerkgebouw en pastorie om schuld moeten verkocht worden. Zijneerw. vroeg: mag de gemeente Zegwaard aan de gemeenten onzer kerk eene circulaire zenden met de bede om hulp? Hem is geantwoord: de synodale commissie geeft daartoe alleen dan toestemming als beide classis en provincie verklaren dat hare hulp niet genoegzaam is.

d. Van *diverse personen*, die protesteeren tegen besluiten van provinciale vergaderingen. Hun schrijven zal in handen van het moderamen dezer synode gesteld worden.

Nog twee zaken heeft uwe commissie u mede te deelen.

De eerste is dat sinds de vorige synode *de volgende gemeenten bij de regeering bekend staan als gemeenten onzer kerk*: Harderwijk, Numansdorp, Scheveningen, parochiale gemeente van Zierikzee, Makkum, Beverwijk, Murmerwoude, Nijkerk, Bolnes en Weerdingermond, terwijl Doesborgh den naam chr. afgescheiden gereformeerd voor chr. geref. verwisseld heeft.

De tweede is dat *de volgende zusterkerken in kennis gesteld zijn met den datum, waarop deze synode hare zittingen zou openen*: de kerk in Z. Africa, de Belgische zendingskerk, de société évangélique te Genève, de presbyterianchurch in Schotland, de reformed and true church in de Vereenigde Staten van America, de oud geref. kerk in Pruisen en de vrije kerk te Görlitz in Silezië.

Zietdaar, eerwaarde broeders, het verslag van de werkzaamheden uwer commissie sinds de vorige synode. Met den wensch dat de groote Koning der kerk de handelingen uwer vergadering rijkelijk zegene reiken wij u dit verslag over, en blijven

Uwe dienstv. broeders in Christus,
M. NOORDTZIJ.

J. HESSELS, *secretaris*.

J. H. DONNER.

Bijlage II.

VERSLAG VAN DEN TOESTAND DER THEOL. SCHOOL DER CHR.
GER. KERK IN NEDERLAND.

*Aan de Eerw. Synode gehouden
te Dordrecht, den 19 Augustus 1879
en volgende dagen.*

Geliefde Broeders in onzen Heer!

De Heere zij met Zijnen Geest in eene ruime mate in uw midden!

Het is nu meer dan 300 jaar geleden, dat in deze oude stad in het Koor der groote Kerk, eene nationale Synode werd gehouden, onder het voorzitterschap van den zoo algemeen bekenden Petrus Datheen.

Omtrent 40 jaren daarna vergaderde andermaal eene Synode te Dordrecht, op de groote boyenzaal der Kloveniersdoele.

Het ligt niet op onzen weg om hier uit te weiden over hetgeen toen die waardige mannen tot heil der gereformeerde Kerken, zoowel in als buiten ons Vaderland, hebben verricht.

Het is van algemeene bekendheid en wat meer zegt: door Gods genade genieten wij tot heden de vruchten van hunnen gezegenden arbeid.

Uit de handelingen van beide vergaderingen is het gebleken, dat zij niet hebben verzuimd hare zorg te besteden aan de opleiding van toekomstige dienaren van het Evangelie.

De eerstgenoemde nationale Synode toch liet dat, in 1578, duidelijk uitkomen door hare vijf artikelen, die op deze gewichtige zaak betrekking hadden.

Niet minder kwam dit uit door die vergadering, welke in

deze stad van 1 November 1618 tot den 29 Mei van het volgende jaar eerst in 180 Zittingen haar werk geeindigd zag.

Onder het vele dat toen op die Synode ter tafel kwam, behoort ook de zorg over — om haar eigen woorden te bezigen — de Theologische Faculteit.

In tien artikelen, gaf zij op den 17 Mei 1619, in hare 163ste zitting zeer duidelijk te kennen, wat, omtrent de gewichtige aangelegenheid, het doel van haar streven was.

Al is het waar, dat die artikelen, met het oog op wereldlijke overheid, den stempel dragen van hunnen tijd, evenwel hebben de Dordtsche vaders toen, zoowel door hunne besluiten als door hunne daden, aan tijdgenoot en nakomeling het bewijs geleverd, dat zij diep doordrongen waren van het groote belang, hetwelk de gemeente des Heeren had bij de vorming van den aanstaanden dienaar des woords.

Geen wonder, laat dat werk worden veronachtzaamd en het middel, waardoor onze God Zijne gemeente wil stichten en uitbreiden is daarmee verdwenen.

Dat heeft de gemeente van Christus ten allen tijde goed begrepen, dat begrepen ook die krachtige mannen der hervorming, dat verstonden onze Dordtsche vaders en door Gods genade verstaan ook wij er iets van.

Onze Kerk heeft daarom naar Gods woord gehandeld, toen zij, bij hare openbaar wording, voor ruim 40 jaren, aanstonds naar middelen begon om te zien, ten einde jongelingen en broeders te kweken tot predikers van het dierbaar Evangelie.

De Heere was goed over ons, toen Hij op de Synode te Zwolle in 1854, het ons zoover liet brengen, dat de handen in een konden geslagen worden en het besluit kon worden genomen:

er zal te Kampen eene Theol. school worden gesticht. Zij is gesticht en nog weinige maanden meer en zij heeft reeds het vierde eener eeuw bestaan.

Doch laten wij niet vooruitloopen, het kollegie van Kuratoren is thans geroepen om aangaanden den toestand dier Theol. school voor uwe vergadering verslag uit te brengen.

Het wenscht daaraan gevolg te geven, en daarom ter zake. In de eerste plaats, kunnen en mogen wij met niets anders beginnen, dan met de verklaring: de Heere ging weer voort onze Inrichting grootelijks te zegenen. Moesten wij dat betuigen op andere Synodale vergaderingen: zeiden het de Kuratoren in 1877 te Utrecht, ook nu, twee jaren later, in Dordrecht kunnen wij niet anders dan de weldaden des Heeren vermelden.

Hij was onze school met hare leeraren en kweekelingen goed en mild.

Noch dood, noch ziekte, noch andere omstandigheden werden

oorzaak, dat de lessen door de Docenten niet gegeven konden worden.

Allen konden door Gods goedheid met hunnen arbeid geregeld voortgaan, het drietal grijze broeders, wier jaren beginnen te klimmen, hiervan in geene deele uitgezonderd. Even wakker en fier hebben zij dat mogen verrichten, als toen in December van 1854 de Theol. School werd geopend.

Is het U, Eerw. vergadering geen groot genot die broeders in uw midden te zien, stemt het U niet tot ootmoedigen dank, dat de Heere hen nog zoo lang voor de gemeente in het algemeen en voor de Theol. School in het bijzonder heeft gespaard?

Is het u niet tot hartelijke blijdschap, dat vooral zij, die door het Hervormd Kerkgenootschap zijn uitgeworpen, zooveel vrucht, zooveel zegen op hunnen arbeid hebben mogen aanschouwen?

Wij zijn er van overtuigd, Geliefde Broeders! Gij dankt met het Kuratorium onzen God voor dien zegen in hen ons geschonken.

Van het studentenpersoneel kunnen wij verklaren, dat het over het algemeen getrouw de lessen waarneemt en vlijtig studeert.

Het aantal leerlingen neemt jaarlijks toe. De laatste Kursus werd geopend met 87 Studenten, van wie er 57 studeerden in de Litterarische en 30 in de Theologische vakken.

Ten vorige jare werden er zeven en in dit jaar hetzelfde getal als Kandidaten tot de heilige bediening toegelaten.

Ook daarin heeft de gemeente weer ruime stof de daden des Heeren te erkennen, aangezien het moet worden aangemerkt, als een zegen, dien de Heere aan het onderwijs heeft willen verbinden.

Zoals u uit onze „Handelingen“ kunt nagaan, worden de examina geregeld afgenomen.

Zij zijn niet altijd even bevredigend. Vooral was het litt. examen, hetwelk in de vorige maand door achttien Studenten werd afgelegd, zwak. De zwakheid was vooral merkbaar in de eerste beginselen der wetenschappen, als: in de Nederlandsche taal, stijl en Letterkunde, ook liet de Geographie zeer veel te wenschen over en was beneden het middelmatige.

Wij zagen ons dan dientengevolge genoodzaakt, om zes broeders van de achttien, die zich voor dit examen hadden aangeboden, niet tot hoogere studie te bevorderen.

Ook de admissie — en overgangsexamina vinden geregeld plaats en worden met meer of minder succes afgelegd en door de Commissie ad hoc wordt ook hier naar bevind van zaken gehandeld. Het een en ander, wat op deze beide examina betrekking heeft is in de laatste „Handelingen van Kuratoren“ breeder omschreven waartwaarts wij zoo vrij zijn, elken kerkeraad onzer gemeenten heen te wijzen.

Wat de verhouding der Studenten onderling betreft, deze liet zeer veel te wenschen over.

In den jongsten tijd heet zich eene spanning onder hen geopenbaard, die uit een misverstand schijnt ontstaan te zijn, doch die ons des niettegenstaande met diepe smart heeft vervuld.

Bovendien was het gedrag van enkele hunner zóó, dat het opspraak in de wereld verwekte en zoo voortgaande een blaam zou werpen op onze Theol. School.

Er schijnt bij enkele dier jongelingen eene begeerte te bestaan, om de studenten van de groote Akademiën na te doen. Wij mogen hen in geen geval, in dat opzicht ter wille zijn.

Het Kollegie van Docenten heeft dan ook terecht gemeend, dat het zijne roeping was orde en tucht aan onze school te moeten handhaven.

Het heeft daarom, staande de vergadering van Kuratoren, drie studenten onmiddellijk van de Theol. School verwijderd en een voor zes maanden geschorst.

Wij meenden, wij moesten slechts voor deze vergadering een kort verslag uitbrengen van deze treurige geschiedenis, aangezien ook hiervan eene breedere omschrijving wordt aangetroffen in Art. 22 en 23 onzer laatste Handelingen.

Ook nog iets omtrent de Finantiën der Theol. School.

Hoewel wij tot roem van Gods genade ook hier weer kunnen zeggen: het heeft haar aan niets ontbroken; evenwel mogen wij het voor u niet verzwijgen: dat wij met de kollekte voor de Theol. School niet vooruit gaan.

Toen het Kollegie van Kuratoren in 1877 te Utrecht zijn verslag uitbracht, kon het zeggen: wij gaan met onze kollekte jaarlijks vooruit, doch dat kunnen wij nu niet meer, nu moeten wij verklaren: wij gaan achteruit.

Dat is, geliefde broeders! geen bemoedigend teeken. Wij dienen dat als afgevaardigden voor deze Synode op onze provinciale vergaderingen te brengen en malkanderen opwekken: om mild en blijmoedig mede te deelen voor die school, waaraan geheel de kerk zooveel te danken heeft, en die wij, zooals ieder begrijpen zal, niet kunnen missen. Wat elke provincie heeft opgebracht kan uit den Staat van ontfangst en uitgaaf met eigen oogen worden aanschouwd. Doch misschien kan het zijn nut stichten indien hierbij wordt uitgerekend, hoeveel centen elk lid door elkander genomen daartoe heeft bijgedragen. Ieder kan dit wel narekenen, doch wij zijn zoo vrij gemakshalve u daarin behulpzaam te zijn.

Het is als volgt:

In het boekjaar 1878 en 1879 heeft de

prov.	Groningen	opgebracht per lid	6	cent.
"	Friesland	"	"	" 6 ³ / ₁₀ "
"	Drenthe	"	"	" 3 ⁴ / ₁₀ "
"	Overijsel	"	"	" 3 ⁹ / ₁₀ "
"	Gelderland	"	"	" 4 ⁴ / ₁₀ "
"	Utrecht	"	"	" 5 ⁵ / ₁₀ "
"	N. Holland	"	"	" 7 ⁹ / ₁₀ "
"	Z. Holland	"	"	" 6 ² / ₁₀ "
"	Zeeland	"	"	" 6 ⁶ / ₁₀ "
"	N. Brabant	"	"	" 6 ⁹ / ₁₀ "

Wij gelooven niet te veel te zeggen, indien wij beweren: dat elke provincie, de beste niet uitgezonderd, bij het aanschouwen van haar cijfer zal moeten blozen en voor den Heere betuigen: ik heb niet gedaan wat ik kon.

Laat ons toe, eer wij van dit onderwerp afstappen, U op de bijzonderheid attent te maken, dat de Kas tot uitbreiding der Theol. School onze penningmeester in de beide laatste boekjaren heeft gesteund met een bedrag van f 7125.

Het Kuratorium heeft nog enkele voorstellen op deze vergadering ter tafel te brengen, ten einde deze aan uwe goedkeuring te onderwerpen.

Het eerste waarmede wij u, met het oog op den Staat onzer Schoolkas, in kennis wenschen te stellen was: dat wij gaarne zagen, dat het traktement der Docenten en van den heer Mulder, ieder met honderd gulden 's jaars mocht worde verhoogd.

Bescheidenheid verbiedt ons dit verder aan te dringen.

Alleen willen wij er dit van zeggen: onze broeders hebben er groote behoefte aan en ten andere: Zij zijn het meer dan waardig.

Tot naricht diene echter, dat het Kuratorium zijn eigen voorstel niet zal steunen, ingeval uwe vergadering een besluit mocht nemen, waardoor onze schoolkas merkbaar mocht worden getroffen. In dat geval moeten wij, met het oog op onze beperkte Finantieële kracht, elke verhooging van tractement beslist ontraden. Nog iets anders.

Daar er door het groot aantal Studenten gebrek is gekomen aan lokaliteit, om daarin les te geven, is ons verzocht daarin te voorzien. Het Kuratorium heeft bereids zijne toestemming gegeven en eene Kommissie benoemd, die in uwe vergadering schets en begrooting zal overleggen, ten einde daarover uw oordeel in te roepen.

Een tweetal andere voorstellen staan in verband met de herdenking van het vijfentwintig jarig bestaan der Theologische School.

De Kuratoren hebben in deze voor onze kerk zoo heuglijke ge-

beurtenis besloten om, tot roem van 's Heeren trouw, daarvan plechtig gedachtenis te vieren.

Doch aangezien den 6 December in dit jaar op Zaterdag valt, hebben zij goedgevonden niet Zaterdag den 6 maar Dinsdag den 9 te bepalen als den feestdag, die te Kampen, waar de Theol. School gevestigd is, zal worden gevierd.

Nu heeft het Kuratorium voor te stellen: dat door deze Synode het verzoek aan geheel onze Kerk worde verricht: om Donderdag den 11 December plechtig af te zonderen tot een dank en biddag en, indien dit door omstandigheden in sommige gemeenten niet mocht kunnen, dan een dank en biduur.

Ten tweede stelt het Kollegie van Kuratoren voor, dat deze Synode, met het oog op dien gedenkdag al de gemeenten onzer Kerk opwekke tot een extra, milde en blijmoedige gave, ten behoeve der Theol. School, de jubelaariste.

Wij verwachten, waarde broeders! dat die beide laatste voorstellen vooral aan geen overwegende bezwaren onderhevig zijn en dat zij mitsdien met akklamatie zullen aangenomen worden. Daarom achten wij elken aandrang tot inwilliging van ons verzoek geheel overbodig.

Onder het rubriek „Theol. School“ treffen wij op de Agenda voor deze Synode voorstellen aan, die, zooals van zelve sprak, onzen aandacht niet mochten ontsnappen.

Zowel over het een als over het ander hebben wij dan ook op onze laatst gehoudene Kuratoren vergadering ons oordeel uitgesproken.

Indien deze voorstellen alhier ter tafel worden gebracht dan wenscht het Kuratorium zijne gedachten daaromtrent, des gevorderd, gemotiveerd mede te deelen.

En hiermede, Geliefde broeders, hebben wij u gezegd, wat wij meenden u niet te mogen onthouden.

Wij vergissen ons zeker niet, indien wij verklaren: onze God en Zaligmaker heeft aan onze School boven bidden en denken welgedaan en in die School heeft Hij ons land en onze Kerk een grooten zegen bereid. Zijne Naam alleen hebben wij daarvoor de eere toe te brengen!

Wie zijn wij? wat zijn onze Docenten, wat de Kweekelingen wat de Kuratoren, of wie ook met de Theol. School in betrekking staat, wat is geheel onze Kerk? Allen onrein, allen meelaatsch. Had de Heere met ons allen gehandeld naar onze verdiensten, wat zou het er dan treurig met Kerk en School hebben uitgezien.

Maar de Heere heeft met ons niet naar onze zonde gehandeld

en allen ondervonden wij de kracht van dat eene, dat groote, dat dierbare woord: enkel genade om Jezus wil.

Verootmoedigen we ons daarom diep voor onze God, opdat wij immer de plaats mogen blijven innemen, die Hij ons, uit kracht der omstandigheden, heeft aangewezen.

Laten wij bidden voor onze School, voor hare onderwijzers, zoowel als voor hare leerlingen. Onze School moet meer een licht worden. Een licht niet alleen op het gebied van het weten, maar vooral ook op het gebied van geloof en ware godzaligheid.

Wat zal onze School zijn of worden, indien haar dat ontbreekt?

Al bezaten wij ook een uitnemend stel Professoren, allen beërgt met den titel van Doctor in de Theologie. Al zagen die mannen zich ook omringd door een groot aantal studenten, van wie gezegd kon worden: hun aantal neemt jaarlijks toe, weest er zeker van de duivel zal zich er niet ongerust maken indien hij slechts weet aan die school woont en werkt Jezus niet.

Bidden wij derhalve dat de Heere nimmer met zijnen Geest en zijne genade van onze School wijke.

Daarom broeders, met het oog op het gevaar, dat voor ieder dreigt en ook van onze School niet kan worde weggedacht, vergeete niemand onzer het woord van onze Heer: „Houdt wat Gij hebt, opdat niemand „uwe kroon neme.“

Het is als of deze grijze stad Dordrecht, waarin wij thans vergaderd zijn, bij de herinnering aan gebeurtenissen, vroeger alhier voorgevallen, ons waarschuwend toeroept waakt! en nog eens waakt!!

Gij zit hier in een zekeren zin op gewijden bodem. Hadt Gij hier voor ruim drie eeuwen de plaats ingenomen, waarop thans dit bedehuis is opgetrokken, dan waart Gij oog- en oorgetuige geweest van een ontzettend toneel.

Gij hadt dan in uwe onmiddelijke nabijheid de Vriezpoort gezien en bij die poort den toenmaligen Kruidtoren, en bij dien Kruidtoren de gerechtsplaats aangetroffen.

Van hier hadt Gij dan de rookwolken kunnen zien opstijgen der martelvuren; van de plaats, waar Gij thans zit het gegil en het gekerm kunnen hooren van vijftien menschen, zoowel mannen als vrouwen, die voor den Naam en de zaak des Heeren in de dagen der bittere vervolging, hun leven hebben gelaten.

Het is alsof die martelaren ons uit de verte toeroepen: Houdt wat Gij hebt, opdat niemand uwe kroon neme. Konden zij ons hier op deze vergadering nog iets zeggen: zeker was hun woord: Weest getrouw tot in den dood en onzen Heer zal u geven de kroon des levens!

Gaat naar gindsche groote Kerk, wier stompe toren zich in de hoogte verheft. Stelt u in het groote Koor van dat prachtig gebouw die vergadering voor van 1578. Ziet daar die kloeke mannen, die door lijden geheiligd zijn, zij zijn uit de groote verdrukking gekomen.

Als Gij aller levensgeschiedenis kendet dan zoudt Gij u verbazen over hunne zwerftochten. Vele hunner zijn jaren lang in het oude Wezel of Emden of elders vriendelijk geherbergd.

Bijna niet een zit er op die vergadering of hij kan u vertellen, dat hij een vader of een moeder, een zoon of een dochter, een broeder of een zuster verloren heeft.

Zij waren in de handen van het naar geuzenbloed dorstend Rome gevallen. Dat godloos Rome had hunne dierbare betrekkingen verdronken, geworgd, aan een wipgalg gehangen of op den brandstapel geplaatst, met een woord: zij hadden voor de waarheid hun leven moeten laten.

De leden dier vergadering zouden u zeggen: ook wij hebben zeer veel om 's Heeren wil moeten lijden, doch het heeft onzen God niet behaagd, om ons voor zijn Naam te laten sterven.

Hunne geschiedenis is zeer verschillend geweest, doch in een punt leggen zij eenparig dit getuigenis af: Onze Jezus was ons in alle omstandigheden zeer getrouw, nimmer liet Hij verzocht worden boven vermogen!

Wilt Gij eene korte samenvatting van het leven dier mannen? hoort hen dan zingen: Ps. 66 : 6, volgens de vertaling van den president dier vergadering:

»Men heeft op ons hoofden gheklommen,
 »So men beklimt een Kemel dier,
 »Als beesten werden wij alommen,
 »Gedreven door water en vyer,
 »Daarna hebt Ghij ons Heere goedigh
 »Vertroost (dies ick tot u huijs reijn)
 »Wil brengen mijn offranden bloedigh,
 »End mijn beloften groot en kleijn.«

Of uit Ps. 46 : 1 naar diezelfde vertaling:

»Als ons de noot overvalt krachtig,
 »Ons borch en heijl is God almachtig.
 »Zu lckx bevinden wij in den noot,
 »En hebben in Hem troost zeer groot:
 »Dies vreezen wij in geenen dinghe,
 »Al waar 't dat de werelt verginghe,
 »End de bergen hen wierpen snel,
 »In 't midden der zee diep en fel.«

Ook die mannen van 1578 roepen ons als uit de verte, uit het koor dier kerk toe: Gij zit hier wel voor de goede zaak, want zij is de zaak van Jezus, doch Gij behoeft er thans niet

veel voor te lijden. Daarom behoort Gij te meer te waken en er immer aan te denken, dat uwe Jezus u gezegd heeft: houdt wat Gij hebt, opdat niemand uwe kroon neme!

Komt, waarde broeders! verplaatsen we ons in gindsche Doelstraat en beschouwen we het gebouw de Kloveniers doele genaamd. Weleer vergaderden aldaar die oude zoogenaamde blauwe schutters.

Wat het gebouw in diepte verloor, heeft het in hoogte en breedte gewonnen. Eene kolossale bovenzaal treft Gij er aan, die haar licht ontvangt door een groot aantal kleine raampjes, wier glaasjes heel antiek in lood gevat zijn.

Doch wat zeggen we: aanschouwt dit en aanschouwt dat. De Doelstraat is er nog wel, maar de Kloveniers doele zoekt Gij er te vergeefs.

In de laatste helft der vorige eeuw, werd die Kloveniersdoele reeds bestemd voor herberg en die groote bovenzaal werd voor de danslievende Dordtenaren ingericht, en om de kroon op alles te zetten, heeft men in den lateren tijd het geheel herschapen in eene cellulaire gevangenis — !!

O, welk eene bespotting! Die nog de leer de reliquiën, op op dat punt, huide wilde bewijzen, zoekt dat hier te vergeefs. Hier is alles opgeruimd. Maar wat door Gods genade niet opgeruimd is en ook, gelijk dat uit de geschiedenis blijkt, niet opgeruimd kan worden is de leer en het leven dier mannen, die in 1618 en 19 op die groote bovenzaal der Kloveniersdoele vergaderd waren.

Het geheel staat daar als een rots, niet omdat het op de Dordsche vaderen, maar op het eeuwig blijvend Woord Gods is gegrond.

Konden die mannen eens opstaan en kennis maken met die gemeenten, die hen in der tijd naar Dordrecht ter vergadering afvaardigden, zij zouden er zich over verbazen, dat men zoo diep zinken kon.

Zij zouden verwonderd vragen: zijn dat onze zonen? Is dat de leer, die men thans verkondigd? Is dat de belijdenis der gereformeerde Kerk, die op het woord des Heeren is gegrond?

En indien men hen, vooral op het punt van gereformeerd nog eenige inlichting wilde verschaffen en zeggen: er zijn tegenwoordig onder de zoogenaamde gereformeerden zooveel varianten als er cellen gebouwd zijn van de zaal, waarop Gij in 1618/19 uwe vergadering gehouden hebt, dan zou zeker zulk eene inlichting nog zeer onvoldoende zijn.

Maar lieve broeders! leden dezer vergadering, ook deze geschiedenis leert ons veel.

Door 's Heeren goedheid verklaren wij, tegenover on- en half-

geloof, als Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland: dat wij van harte gelooven de leer die onze vaders, in der tijd, hebben beleden.

Als zoodanig drukken wij derhalve hunne voetstappen. Maar indien voor hen gevaar bestond, om of ter eener of ter andere zijde af te wijken van het woord onzes Gods, niet minder bestaat datzelfde gevaar ook voor ons.

Thans leven wij in het midden van een chaos.

Allerwege treffen we zoowel op het gebied van de leer als van het leven de schromelijkste verwarring en halfheid aan.

De duivel weet van elke gelegenheid, die hem wordt aangeboden, partij te trekken, daarom zij een ieder op zijne hoede en luistere meer dan immer naar het woord van onzen Heer: „houdt dat Gij hebt, opdat niemand uwe kroon neme.“

Maar waarde broeders! wat daar achter ons ligt predikt ons ook nog iets anders. Het zegt ons niets minder dan het oude:

»Gods Woord houdt stand en eeuwigheid
»En zal geen duim breed wijken :«

Duivel, wereld en zonde spanden immer zamen om de gemeente des Heeren van de aarde te verdelgen.

Geen middel werd onbeproofd gelaten om dat heilloos doel te bereiken.

Dan hebben het de vijanden eens van deze, dan van gene zijde gewaagd de Kerke Gods aan te vallen. Doch alles bleek vruchteloos te zijn.

Geen marteling, geen foltertuig was in staat haar er onder te brengen, wat al stormen heeft de gemeente het hoofd moeten bieden, wat al gevaren moeten trotseeren en onder alles is het duidelijk geworden, dat de vijanden altijd de kinderen van de rekening werden, zelfs het martelaarsbloed bleek het zaad der Kerk te zijn.

Denken wij slechts na, wat er gebeurd is sedert 1618 en 19 Het toen en het thans, welk een groot verschil. De vijand heeft al voortgewerkt om het verloren terrein te herwinnen, daartoe werden alle middelen, die onder zijn bereik lagen, aangewend, zoo het scheen was men in Nederland geslaagd. Weldra zou men niet alleen zonder belijdenis, maar ook zonder bijbel zitten.

Het is alsof het ongeloof zijne gedachte en verwachting heeft willen belichamen in het afbreken der Kloveniersdoele.

Maar onze God heeft over zijne gemeente gewaakt. Hoe ging het nu bijna een halve eeuw geleden. Die toen den moed had om over de oude gereformeerde leer te spreken, werd bijna uitgejouwd. Men had bijna geen woorden genoeg om daaromtrent zijne afschuw uit te drukken.

Hoe is het nu, hoe is het voor ruim veertig jaar gegaan? wie zou toen den moed hebben gehad om te profeteeren, dat er te Dordrecht in 1879 eene Synode zou worden gehouden, die de christelijk gereformeerde Kerk in Nederland vertegenwoordigt, eene Kerk die reeds ongeveer 130.000 leden telt, en als Kerk openlijk en met dankbaarheid durft uitspreken: dat zij van harte de leer der Dordtsche vaders is toegedaan.

Lieve broeders! dat heeft God gedaan, dat is Zijn werk alleen. Dat is de vervulling der heerlijke beloften: „Ziet ik ben met ulieden, al de dagen, tot de voleindiging der wereld.“

Onze God zal woord houden, in weerwil van al onze en zijne vijanden.

Daarom moed gevat en voorwaarts op den door onzen Heer aangewezen weg, en in het midden der gevaren maken wij het gebed van Luther tot het onze en bidden:

Reine vuurvlam! troost der heemlen
Geef ons kracht en goeden moed!
Laat ons pad van haters weemlen
Gij zijt meer dan vleesch en bloed!
Leer ons waken, leer ons strijden
Leer ons worstlen in 't geweer
Dwars door dood en duivlen heir
Tot we u 't groot triumfied wijden
Halleluja, u zij de eer
Halleluja! Halleluja!

Hiermede hooggeachte broeders eindigen we.

De Heere bevestigte zijn woord, ook nu in het midden uwer vergadering.

Hij verleene u Zijnen zegen, Hij schenke onze Theologische School, wat zij behoeft en Hij ontferme zich over geheel onze Kerk, Hem tot eere en zijne gemeente tot blijdschap en zaligheid! dat is de hartelijk wensch.

Eerw. broeders!

van het Kollegie van Kuratoren der Theol. School en

namens hem

van zijne kommissie ad hoc,

DORDRECHT
den 27 Augustus 1879.

H. BEUKER.
J. F. BULENS.

Bijlage III.*Eerwaarde Vergadering!*

Wederom is een tweetal jaren verlopen sedert wij op de Synode te Utrecht verslag uitbrachten van onzen arbeid tot uitbreiding van de Theologische School.

Sommigen uwer zullen het zich misschien herinneren, en zoo niet, allen kunnen het lezen in het verslag dat we toen gaven, dat wij bij die gelegenheid verslag deden van een *tweejarigen* arbeid in den vorm van dien van *één dienstjaar*.

Onwillekeurig hebben we daardoor den indruk gegeven dat we voor 't vervolg met een eigenlijk jaarverslag zouden komen.

Of de Synode van Utrecht het ook zoo begrepen heeft weet ik niet, en doet eigenlijk ook minder af, maar Uw Algemeene Thesaurier had stellig geen ander plan dan om voortaan jaarlijks rekening en verantwoording te doen.

Zeker wel een bewijs, dat penningmeesters op al hunne illusien evenmin doordenken als andere menschen; want bij eenig nadenken is het aanstonds duidelijk dat een jaarverslag hier onmogelijk is. Aan wie toch zal het gedaan worden? De Algem. Thesaurier heeft zijne aanstelling van de Synode, maar zonder bepaalde aanwijzing aan wie hij verantwoording van zijne administratie moet doen.

Wel beantwoordt hij jaarlijks aan het Curatorium der Theol. School eenige vragen, die hem van wege dat Collegie worden gedaan maar met de eigenlijke rekening en verantwoording kan hij tot niemand zich wenden dan tot de Synode, want aan geen goedkeuring of afkeuring van zijn werk kan hij eenige officiële waarde hechten indien zij niet van de Synode komt. En de Synode wordt op zijn best om de twee jaar gehouden, bijgevolg ons verslag kan geen jaarverslag worden, maar wordt een rekening en verantwoording over het tijdvak dat er verloopt van de eene Synode tot de andere.

Dat is voor den verslaggever in zekeren zin gemakkelijk, maar 't heeft ook zijne schaduwzijde. Voor een verantwoordelijk beheerder van het goed van een ander heeft het groote aantrekkelijkheid, dat de omvang zijner verantwoordelijkheid, door gedurige rekening en verantwoording beperkt wordt.

Hij gevoelt zich dan ontlast en verligt, en het is hem alsof hij op nieuw weêr begint.

Wat echter een rigtige administratie van de inkomsten en uitgaven onzer Theol. School aangaat, die behoeft hieronder in geenen deele te lijden omdat de penningmeester der school jaarlijks rekening

en verantwoording aan het Curatorium doet. De affaire tot uitbreiding der Theol. School bestaat toch eigenlijk maar in het verzamelen van gelden en het regelmatig uitkeeren er van aan den penningmeester tot dekking van zijne te korten, die, zoo zij al niet iederen morgen, dan toch ieder jaar wederom nieuw zijn.

Wij veroorloven ons deze toelichting vooraf, deels om den vorm onzer rekening en verantwoording te regtvaardigen en deels om door dit ons verslag ook buiten deze vergadering duidelijk te doen uitkomen waarin onze taak bestaat, en in welke verhouding de penningmeester der Theol. School en de Algem. Thesaurier voor de uitbreiding der School tot elkander staan.

Het is u dus allen duidelijk, onze rekening en verantwoording loopt over het tijdvak dat verstreken is tusschen de laatst gehouden Synode van Utrecht en deze.

Wij hebben daarom in onze opgaven van wat we uit iedere Gemeente, Classis en Provincie ontvingen, en die we als bijlage hieraan toevoegen, dan ook maar bij elkander gevoegd de onderscheidene jaarlijksche bijdragen en giften in eens, vooral om die bijlage, die den drukker van het verslag nog al moeite veroorzaakt, niet al te uitvoerig te maken; daarenboven is zij zóó ingerigt, voldoende, om met een oogopslag zich van de meerdere of mindere kracht der Gemeente te overtuigen.

Ziet hier een algemeen overzicht:

Wij ontvingen:

Giften in eens	f 640.63 ^s
Jaarl. bijdragen	- 6478.42
Intresten	- 2598.88
Van de aandeelen der rentel. leening die we van tijd tot tijd cadeau ontvingen verkochten we twee ad f 100	- 200.00
Hierbij het batig saldo (zie vorig verslag) . . .	- 508.28 ^s
Totaal	f 10426.22

Hiervan gaven wij de volgende sommen uit:

Aan den penningmeester der Theol. School tot dekking zijner tekorten	f 7125.00
Van de 9 uitgeloopte aandeelen der rentel. leening ieder ad f 100 betaalden wij 5 aandeelen uit	- 500.00
Voor reiskosten, inningskosten, porten en schrijf- benooidigheden enz. enz. voor de Class. Cor- respondent, Collectanten en den Algem. The- saurier	- 155.78
Onze gezamenl. uitgaven bedragen dus eene som van	f 7780.78

Wij kunnen dus onze rekening voor dezen keer sluiten met een batig saldo van f 2645.44.

Daarbij hebben we de volgende rente gevende fondsen en kapitalen.

1. Russ. Spoorwegaandeel.
1. Aandeel ad f 100 — in de Amsterdamsche Premieleening.
1. Eerste hypotheek ad f 15000.00 rentende op $\left. \begin{array}{l} 1 \text{ Mei. en} \\ 1 \text{ Nov.} \end{array} \right\}$ naar $4\frac{1}{2}$ %.
1. Obligatie ad f 7000.00 rentende 1 Mei naar $4\frac{3}{4}$ %.
1. Dito ad f 5000.00 rentende $\left. \begin{array}{l} 1 \text{ Mei} \\ 1 \text{ Nov.} \end{array} \right\}$ naar $4\frac{3}{4}$ %.
1. Dito ad f 1100.00 rentende 1 Februari naar $4\frac{3}{4}$ %.

En dan mag ik ter eere der milde gevers hier melden dat ik sedert de uitgifte van de bewijzen van aandeel in de renteloze leening niet minder dan $10\frac{1}{2}$ aandeel voor de Theol. School cadeau ontving welke aandeele eene som vertegenwoordigde van niet minder dan f 1050.00.

Ziet daar Eerw. broeders in algemeene omtrekken u den staat onzer kas medegedeeld.

Mij dunkt wij mogen zeggen dat de pogingen tot verbetering van den finantiëlen toestand onzer Theol. School, waartoe de Synode van 's Hertogenbosch besloot, kennelijk door God zijn gezegend.

Of de uitkomst niet veel heerlijker had kunnen zijn? Ja broeders, wat zullen wij zeggen:

De ervaring leert ons: zoo dikwijls wij iets voor het Godsrijk vragen, worden wij verrast en teleurgesteld. *Dit* zal wel waarheid zijn, wanneer de meergegoeden bijdroegen in evenredigheid van hetgeen de mildste mingevoerde geeft dan zouden wij over heel andere sommen te beschikken hebben. In elk geval wanneer gij straks de opgave onder de oogen zult krijgen van wat uit iedere gemeente onzer kerk werd bijgedragen, dan zult ge u evenzeer verwonderen als wij ons bij het opmaken gedurig verwonderd hebben.

En toch die verrassingen en teleurstellingen kunnen ongetwijfeld hare nuttige uitwerkingen hebben. De eerste kunnen bij het opmaken onzer rekening ons stemmen tot ootmoedigen dank en de tweede kunnen bij het opmaken van onze begrootingen voor de toekomst ons tot voorzichtigheid manen.

En zoo sprekende meen ik aan mijne opgaven nog een enkele opmerking te moeten toevoegen ten einde eene mogelijke misleiding door mijne betrekkelijk schoone cijfers te voorkomen.

Het zal u ongetwijfeld goed gedaan hebben dat we sloten met een batig saldo van f 2645.44.

Men houde echter in het oog dat dit in zekeren zin een onzuiver bedrag is en hiervan belangrijke sommen moeten worden afgetrokken.

In de eerste plaats het batig saldo der vroegere rekening, want dit is geen ontvangst van het tijdvak waarover deze rekening loopt.

Dat saldo bedraagt alleen reeds	f 508.28 ^s
In de tweede plaats zult gij opgemerkt hebben dat van de 9 uitgeloopte aandeelen der rentel. leening nog maar 5 zijn uitbetaald. Ieder oogenblik kan ik dus aangemaand worden tot uitbetaling der overige 4, dat is ook	- 400.00
Dan is er onder begrepen de opbrengst van 2 aandeelen door de houders geschonken die ik weer verkocht heb, en waarop voor 't vervolg niet is te rekenen, dat is ook	- 200.00
	<hr/>
Dat wordt zamen	f 1108.28 ^s .

Als we deze som nu aftrekken van de f 2645.44, dan behouden we slechts f 1537.15^s. Dat is dan van 2 jaar, dus is het saldo van 1 jaar niet meer dan f 768.57^s.

Nu lezen wij op bladz. 15 van het verslag der laatst gehoudene Curatoren vergadering dat de gewone collecten voor de Theol. School dit boekjaar ongeveer f 600.— minder hebben opgebracht dan in het vorige. Ziet voor zulke eventueele mindere opbrengst komt zulk een batig saldo van ruim f 700.— uitnemend te pas.

Of we voortaan kunnen rekenen op zoovele jaarlijksche bijdragen als we tot hiertoe ontvingen?

Dat zal natuurlijk afhangen van verschillende omstandigheden waarover we vooraf weinig kunnen oordeelen.

1e. Hangen we veel af van den ijver van onze Class. Collectant Corr. en van de belangstelling waarmede de kerkeraden hunnen arbeid steunen.

2e. Van de meerdere of mindere uitbreiding van ons Collectienstelsel, hetwelk in de laatste jaren nog al toenam, en tal van omstandigheden meer.

Hard vooruit gaan we niet.

In ons vorig verslag maakten we melding van *vier* Classes die noch door giften in eens noch door jaarl. bijdragen ons steunden. Thans tellen we er 5 van welke we niets ontvingen.

Één er van echter met name Rotterdam begint; van de nieuwe

Coll. Correspondent, die eerst sedert December des vorigen jaars in functie is, ontvingen we dezer dagen het verblijdend bericht dat hij voor goed f 50.00 jaarl. bijdragen op zijn lijst had en hij meende met vele moeite nog meer te zullen bekomen.

Ook willen we hopen, dat die Classes, die er nog altijd met zoo'n heel klein cijfertje achter haren naam staan, er spoedig een grooter zullen plaats en dat zij er niet armer van worden.

Dat zal geschieden, en wie weet of dan niet *alle* bijdragen vermeerderen, wanneer het meer geloofd wordt, dat God het offer der liefde rijkelijk zegent.

Met den wensch en de bede, dat dit werkelijk geschieden moge zouden we kunnen eindigen ware het niet, dat we ons nog verplicht gevoelden u rekenschap te geven van hetgeen we nog deden in het belang der zaak en wat ons door de vorige Synode was opgedragen.

Het betreft het ontslaan en benoemen van Class. Collectant-Correspondenten.

De Classes *Pekela*, waar Ds. OP 'T HOLT coll. Corresp. was, die bedankt had, werd in tweeën gesplitst, *Stadskanaal* en *Winschoten*.

Te *Stadskanaal* benoemden wij Ds. W. v. ASSELT te *Sellingen* en te *Winschoten* ds. M. HUMMELEN te *Meeden*.

Laatstgenoemde vertrok en in diens plaats werd benoemd ds. L. HUMMELEN te *Scheemda*.

Uit de Class. *Enumatil* vertrok ds. M. BROUWER, in zijne plaats benoemden wij ds. H. G. DE JONGE te *Niezijl*.

Voor ds. B. J. v. D. BERG in de class. *Leeuwarden* werd ds. J. H. v. D. LICHTÉ JR. te *Hijum* opvolger; ds. J. W. A. NOTTEN vertrok uit de Class. *Franeker* en ds. P. W. H. ESKES te *Franeker* trad in zijne plaats.

Door het vertrek van Ds. BREITSMA uit *Assen* werd in de Cl. *Assen* Ds. A. KOPPE te *Gasselternijveen* benoemd.

Ds. J. GRAANSMA werd door het vertrek van Ds. POLMAN benoemd in de Cl. *Holten*.

Uit *Arnhem* vertrok Ds. H. v. D. VEGTE. Zijn opvolger werd Ds. B. DE JONG te *Velp*.

Ds. J. STRIJKS verliet de cl. *Hattem* en ds. H. v. D. VEGTE werd zijn opvolger.

Bergen op Zoom viel open door het vertrek van ds. BOON en D. G. LAMPEN te *Kruiningen* kwam in zijne plaats.

In *Alkmaar-Haarlem* kwam ds. H. M. K. MOLL voor ds. J. J. D. VISSER, die vertrokken was, in de plaats en ds. BOON volgde den overleden broeder J. LENSEN in de cl. *Goes* op.

Ds. ENTINGH in de cl. *Rotterdam* werd door ons ontslagen. Tot zijn opvolger benoemden wij ds. J. STRIJKS te *Rhoon*.

De classis *Amsterdam* verleende, op zijn verzoek, ontslag aan ds. LINDEBOOM en benoemde in zijne plaats den ouderling G. J. OVEREEM te *Weesp*. Omdat we gaarne geloofden dat de broeders, schoon daartoe onbevoegd, dit met de beste bedoelingen gedaan hadden en wij van den ijver van onzen broeder OVEREEM het beste verwachten hebben we gedacht deze verandering maar te moeten goedkeuren.

Zietdaar Eerw. broeders het een en ander van onzen arbeid, en van de vruchten er van u medegedeeld.

Moge Gods zegen in ruime mate op dien arbeid rusten, en moge ieder, die iets doen kan tot bevordering van de bloeionzer Theol. school daartoe zijne medewerking bereidwillig verleen.

J. NEDERHOED,

Algem. Thes.

ONTVANGSTEN

TEN BEHOEVE VAN DE

UITBREIDING DER THEOLOGISCHE SCHOOL.

CLASSES.	GEMEENTEN.	GIFTEN		JAARL.	TOTAAL.
		IN EENS.		BIJDR.	
GRONINGEN.	Groningen.			137 50	137 50
	Bedum.			160	160
	Thezinge.			56	56
	Ten Boer.			40	40
	Zuidbroek.			10	10
	Sappemeer.			60	60
	Kielwindweer.			80	80
	Haren.	7 50		61 50	69
	Aduard.			11	11
	Ezinge.			107	107
	Sauwert.			20	20
			<i>f</i>	7 50	743

CLASSES.	GEMEENTEN.	GIFTEN		JAARL.	TOTAAL.
		IN EENS.		BIJDR.	
ENUMATIL.	Enumatil.			57 50	57 50
	Stroobos.			49 50	49 50
	Grootegast.			42 50	42 50
	Oldekerk.			55	55
	Marum.				
	Zevenhuizen.				
	Oldehove.			10	10
	Niezijl.			80	80
	Leek.			50	50
	Hoogkerk.			10	10
	Wilp.				
	Zuidhorn.				
			<i>f</i>		354 50
WARFUM.	Houwerzijl.			60	60
	Uithuizerm. (O. G.)				
	Uithuizerm. (W. G.)				
	Uithuizen.			36 50	36 50
	Middelstum.	10		160	170
	Warfum.				
	Baflo.				
	Winsum.			50	50
	Pieterburen.			40	40
	Leens.			50	50
Ulrum.			50	50	
		<i>f</i>	10	446 50	456 50
APPINGEDAM	Appingedam.		5		5
	Delfzijl.			52 50	52 50
	Garrelsweer.				
	Ten Post.				
	Schildwolde.			5	5
	Siddeburen.				
	Stedum.			5	5
	't Zandt.				
	Spijk.				
	Woldendorp.				
Bierum.					
		<i>f</i>	5	62 50	67 50

CLASSES.	GEMEENTEN.	GIFTEN		JAARL.		TOTAAL.
		IN EENS.		BIJDR.		
STADS- KANAAL.	Nieuwe Pekela.			101	50	101 50
	Onstwedde.	29	50	10		39 50
	Sellingen.			25		25
	Onstwedder-Mussel.					
	St.-Musselkanaal.					
	Stadskanaal.	5	50	4	50	10
	Wildervank.			51	50	51 50
	<i>f</i>	35		192	50	227 50
WINSCHOTEN	Winschoten.					
	Oude Pekela.					
	Veendam.			12		12
	Scheemda.			22		22
	Midwolde.	10				10
	Nieuw-Beerta.					
	Meeden.			15		15
	<i>f</i>	10		49		59
LEEU- WARDEN.	Leeuwarden.					
	Hallum.			55		55
	Marsum.	3		31		34
	Oenkerk.					
	Boxum.					
	Suawoude.	25				25
	Britsum.			63		63
	Stiens.			12		12
	Hijum e.a.			12	25	12 25
	Wirdum.					
	<i>f</i>	28		173	25	201 25
DOKKUM.	Ferwerd.					
	Wanswerd.					
	Blija.					
	Dokkum.	100				100
	Driessum.					
	Murmerwoude..					
	Burum.			5		5
	Lioessens.					
	Hollum (Ameland).					
	Kollum.					
	Holwerd.					
	<i>f</i>	100		5		105

CLASSES.	GEMEENTEN.	GIFTEN IN EENS.	JAARL. BIJDR.	TOTAAL.
DROGEHAM.	Bergum		34	34
	Dragten.		56	56
	Drogeham.		6	6
	Oudega.		63	63
	Surhuisterveen.		11	11
	Westergeest.		4	4
	Ureterp.		21	21
	Veenwoudsterwal.		11	11
	Rottevalle.	3 50	15	18 50
		<i>f</i>	3 50	221

HEERENVEEN	Heerenveen.		17 70	17 70
	Joure.			
	Mildam.		80	80
	Lippenhuizen.			
	Duurswoude.			
	Oldeboorn.			
	Terwispel.			
	Donkerbroek.			
	Haulerwijk.			
	Idskenhuizen.		15	15
	Wolvega.		7 50	7 50
	<i>f</i>		120 20	120 20

SNEEK.	Sneek.		135	135
	Scharnegoutum.			
	Bolsward.		142	142
	Workum.			
	Koudum.		106 50	106 50
	Hindeloopen.			
	Lenner.			
Makkum.				
	<i>f</i>		383 50	383 50

CLASSES.	GEMEENTEN.	GIFTEN IN EENS.	JAARL. BIJDR.	TOTAAL.
KOEVORDEN.	Koevorden.			
	Emmen.			
	Aalden.			
	Gees.			
	Schoonebeek.			
	N. Amsterdam.			
	Schoonoord. Sleen.			
	<i>f</i>			

BEILEN.	Beilen.		12	12
	Westerbork.			
	Diever.		55	55
	Dwingelo.		101 50	101 50
	Hijken.			
	<i>f</i>		168 50	168 50

ZWOLLE.	Zwolle.	25	116	141
	Kampen.	10	44 50	54 50
	Kamperveen.			
	Genemuiden.		36	36
	Ambt-Vollenhove.			
	Hasselt.			
	Steenwijk.			
	Staphorst.			
	Rouveen.			
	Langeslag.			
	Zwartsluis.		20	20
Zalk.		34	34	
	<i>f</i>	35	250 50	285 50

CLASSES.	GEMEENTEN.	GIFTEN IN EENS.	JAARL. BIJDR.	TOTAAL.
FRANEKER.	Franeker.		109	109
	Harlingen.	2 50	25	27 50
	Sexbierum.			
	Minnertsga.			
	Arum.			
	Beetgum.			
	St. Anna Parochie.		7 50	7 50
	Terschelling (*)	1		1
	<i>f</i>	3 50	141 50	145 —

HOOGVEEEN.	Meppel.			
	Nijeveen.			
	Ruinerw. en Koekange.			
	Dedemsvaart.			
	Hoogeveen.			
	Zuidwolde.			
	Hollandscheveld.			
	<i>f</i>			

ASSEN.	Van alle Gem. samen.		156 75	156 75
	Assen.	9 50	12	21 50
	Smilde.		41 50	41 50
	Norg.			
	Appelscha.		8	8
	Roden en Een.		44 50	44 50
	Borger.			
	Gasselternijveen.		15 50	15 50
	Vries.		28	28
	<i>f</i>	9 50	306 25	315 75

(*) Nog geen Gemeente.

CLASSES.	GEMEENTEN.	GIFTEN		TOTAAL.		
		IN EENS.	JAARL. BIJDR.			
HOLTEN.	Deventer.		14		14	
	Holten.					
	Enter.		17		17	
	Vriezeveen.		22		22	
	Almelo.		5		5	
	Enschede.		2		2	
	Rijssen.		15	50	15	50
	Borne.	1	3			4
	Hellendoorn.					
	Nijverdal.		1			1
	Ambt-Delden.					
	<i>f</i>	1	79	50	80	50

OMMEN.	Ommen.		12		12	
	Heemse.		30		30	
	den Ham.		33	75	33	75
	Dalfsen.		13		13	
	N. Leusen.					
	Lutten a/d Dedemsv.		42		42	
	Vroomshoop.		26		26	
	Lemelerveld.					
		<i>f</i>		156	75	156

ARNHEM.	?		5	50	(*)	5	50
	Arnhem.		9			9	
	Velp.		34			34	
	Tiel.		54	50		54	50
	Veenendaal.		6			6	
	Beekbergen.		22			22	
	Renswoude.						
	Lunteren.		4			4	
	Culemborg.		28	37		28	37
	<i>f</i>		163	37	163	37	

(*) Van de gevers van deze *f* 5.50 woonplaats niet opgegeven.

CLASSES.	GEMEENTEN.	GIFTEN IN EENS.	JAARL. BIJDR.	TOTAAL.
VARSEVELD.	Varsseveld.		45	45
	Aalten.		62 50	62 50
	Winterswijk.		10	10
	Geesteren c.a.		5	5
	Zutfen.		10	10
	Doesborg.			
	Barchem.			
	<i>f</i>		132 50	132 50

HATTEM.	Hattem.		8	8
	Wezep.			
	Heerde.		4	4
	Twello.			
	Apeldoorn en 't Loo.		24 50	24 50
	Elburg.			
	Wapenveld.		7 50	7 50
	<i>f</i>		44	44

UTRECHT.	Utrecht.			
	Oud Loosdrecht.	7	10	17
	Hilversum.			
	Koekengen.			
	Breukelen.	3	7	10
	Baambrugge.			
	Westbroek.			
	Woerden.			
Lopik.				
	<i>f</i>	10	17	27

CLASSES.	GEMEENTEN.	GIFTEN IN EENS.	JAARL. BIJDR.	TOTAAL.
AMERSFOORT.	Amersfoort.			
	Bunschoten.		72 45	72 45
	Nijkerk.	4 51		4 51
	Zeist.	3 72 ^s		3 72 ^s
	Scherpezeel.	6 50		6 50
	Putten.	5 90	6 85	12 75
	Harderwijk.			
	Baarn.			
	<i>f</i>	20 63 ^s	79 30	99 93 ^s

AMSTERDAM.	Amsterdam.	200		200
	Uithoorn.			
	Haarlemmermeer (O.z.)	1	57	58
	Weesp.			
	Edam.			
	's Graveland.			
	Amstelveen.			
	Naarden.			
	Huizen.			
	Zaandam.		42 50	42 50
	Wormerveer.			
Landsmeer.		40	40	
	<i>f</i>	201	139 50	340 50

ALKMAAR.	Alkmaar.			
	Broek op Langedijk.		45	45
	den Helder.	4	13	17
	Texel (Oosterend.)			
HAARLEM.	Anna Paulowna.			
	Dirkshorn.			
	Krabbendam.			
	Schagerbrug.		51	51
	Haarlem (Ged. O. gr.)			
	" (Kl. Heiligl.)			
	Nieuw-Vennip.	10	24	34
Hoofddorp.		4	4	
Beverwijk.				
	<i>f</i>	14	137	151

CLASSES.	GEMEENTEN.	GIFTEN IN EENS.	JAARL. BIJDR.	TOTAAL.
ENKHUIZEN.	Enkhuizen.		58	58
	Andijk.			
	Medemblik en Opper- does.		101	101
	Urk.		60	60
		<i>f</i>	219	219

LEIDEN.	Leiden (Hooigracht)		166 80	166 80
	" (Heeregracht).			
	Rijnsburg.			
	Bodegraven.		21	21
	Boskoop.			
	Katwijk a/Zee.			
	Noordwijk (Binnen).			
	Noordwijk (Buiten).			
	Sassenheim.		26	26
	Alphen a/d Rijn.			
	Waddinxveen.			
Hazerswoude.		23	23	
Hillegom.				
Oude Wetering.				
		<i>f</i>	236 80	236 80

DELFT.	Delft.			
	's Hage (Nobelstraat).		10	10
	" (Wagenstraat).			
	Schiedam.		259	259
	de Lier.		17	17
	Maasland.			
	Naaldwijk.			
	Zegwaard.			
	's Gravesande.		20 50	20 50
	Maassluis.			
Monster.				
Scheveningen.				
		<i>f</i>	306 50	306 50

CLASSES.	GEMEENTEN.	GIFTEN IN EENS.	JAARL. BIJDR.	TOTAAL.
ROTTERDAM.	Rotterdam.			
	Schoonhoven.			
	Gouda.			
	Pernis.			
	Hoogvliet.			
	Katendrecht.			
	Bergambacht,			
	Blijswijk.			
	Rhoon.			
	<i>f</i>			
DORDRECHT.	Dordrecht (Kromhout).		50	50
	" (Kuipershaven).			
	Giesendam.			
	Sliedrecht.			
	Alblasserdam.			
	Oost-Barendrecht.			
	West-Barendrecht.			
	Heerjansdam.			
	Puttershoek.			
	's Gravendeel.			
	<i>f</i>		50	50
VLAARDIN- GEN.	Vlaardingen.		20	20
	Spijkenisse.			
	Zuid Beierland.			
	Oud Beierland.			
	Rozenburg.			
	Middelharnis.			
	Stellendam.			
	Westzaan.			
	Brielle.			
	Hellevoetsluis.			
	Zwartewaal.			
	Numansdorp.			
Ooltgensplaat.				
	<i>f</i>		20	20

CLASSES.	GEMEENTEN.	GIFTEN IN EENS.	JAARL. BIJDR.	TOTAAL.
GORINCHEM.	Gorinchem.		140	140
	Leerdam.			
	Noordeloos.			
	Langerak.		5	5
	Herwijnen.			
	Gameren.			
	Hardinxveld.		30	30
	Vuren.			
	Zuilichem.			
	Poederroijen.			
Well.				
	<i>f</i>		175	175

WALCHEREN.	Middelburg. (L. D.)		100	100
	" (P. S.)		50	50
	Serooskerke.		50	50
	Vlissingen.			
	Meliskerke.			
	Veere.			
	Domburg.			
	Anna Jacoba Polder.			
	<i>f</i>		200	200

GOES.	Goes.		100	100
	Nieuwedorp.		100	100
	Wolfaartdijk.		32	32
	Baarland.		9	9
	Heinskeszand.		5	5
	Ter Neuzen.		194	194
	Axel.		120	120
	Zaamslag.		42	42
	<i>f</i>		602	602

CLASSES.	GEMEENTEN.	GIFTEN		JAARL.		TOTAAL.
		IN EENS.		BIJDR.		
ZIERIKZEE.	Zierikzee.					
	Haamstede.					
	Oosterland in Duive- land.					
	Bruinisse.					
	Colijnsplaat.					
	Kamperland.					
	Wissekerke.					
	Geertsdijk.					
	Scharendijke.					
	Brouwershaven.					
	<i>f</i>					

BERGEN OP ZOOM,	Bergen op Zoom.			250		250
	Biezelinge.			18		18
	Krabbendijke.			15		15
	Rilland.					
	Kruiningen.			3650		3650
	Oud Vossemeer.			11		11
	Tholen.					
	Yerseke.			12		12
	St. Maartensdijk.					
		<i>f</i>			95	

GENDEREN.	's Hertogenbosch.					
	Heusden.					
	Genderen.					
	Meeuwen.					
	Dussen.			750		750
	Vrijh. Capelle, Sprang.	25				25
	's Gravemoer.					
	Tilburg.					
	<i>f</i>	25		750		3250

CLASSES.	GEMEENTEN.	GIFTEN IN EENS.	JAARL. BIJDR.	TOTAAL.
ALMKERK.	Nieuwendijk.			
	Almkerk.	82		82
	Waardhuizen.			
	Andel c.a.	2		2
	Veen.	5		5
	Werkendam.	8		8
	Sleeuwijk.	25		25
	<i>f</i>	122		122

KLUNDERT.	Zevenbergen.			
	Klundert.			
	Dinteloord.			
	<i>f</i>			

RECAPITULATIE.

PROVINCIEËN.	CLASSES.	GIFTEN		JAARL.		TOTAAL.		TOTAAL VAN IEDERE PROV.						
		IN	EENS.	BIJDRA-	GEN.	Giften	Jaarl.	TOTAAL.	in eens.	Bijdrag.	TOTAAL.			
GRONINGEN.	Groningen.	7	50	743	750	50								
	Enumatil.			354	50	354	50							
	Warffum.	10		446	50	456	50							
	Appingedam.	5		62	50	67	50							
	Stads-Kanaal.	35		192	50	227	50							
	Winschoten.	10		49		59		67	50	1848	1915	50		
FRIESLAND.	Leeuwarden.	28		173	25	201	25							
	Dokkum.	100		5		105								
	Drogebam.	3	50	221		224	50							
	Heerenveen.			120	20	120	20							
	Sneek.			383	50	383	50							
	Franeker.	3	50	141	50	145		135	—	1044	45	1179	45	
DRENTHE.	Hoogeveen.													
	Assen.	9	50	306	25	315	75							
	Koevorden.													
OVERIJSEL.	Beilen.			168	50	168	50	9	50	474	75	484	25	
	Zwolle.	35		250	50	285	50							
	Holten.	1		79	50	80	50							
GELDERLAND.	Ommen.			156	75	156	75	36	—	486	75	522	75	
	Arnhem.			163	37	163	37							
	Varsseveld.			132	50	132	50							
UTRECHT.	Hatter.			44		44				339	87	339	87	
	Utrecht.	10		17		27								
	Amersfoort.	20	63 ^s	79	30	99	93 ^s	30	63 ^s	96	30	126	93 ^s	
N.-HOLLAND.	Amsterdam.	201		139	50	340	50							
	Alkm.-Haarlem.	14		137		151								
	Enkhuizen.			219		219		215	—	495	50	710	50	
Z.-HOLLAND.	Leiden.			236	80	236	80							
	Delft.			306	50	306	50							
	Rotterdam.													
	Dordrecht.			50		50								
	Vlaardingen.			20		20								
ZEELAND.	Gorinchem.			175		175				788	30	788	30	
	Walcheren.			200		200								
	Goes.			602		602								
N.-BRABANT.	Zierikzee.									897	—	897	—	
	Bergen op Zoom.			95		95								
	Genderen.	25		7	50	32	50							
N.-BRABANT.	Almkerk.	122				122								
	Klundert.							147	—	7	50	154	50	
		f	640	63 ^s	6478	42	7119	05 ^s	640	63 ^s	6478	42	7119	05 ^s

Middeftum Aug. 1879.

J. NEDERHOED, Alg. Thes.

Bovenftaande rekening en verantwoording nagezien en in orde bevonden, ftuitende met een batig saldo van f 2645,44. (Zie bladz. xxii.)

Gezien en in orde bovonden.
Namens de Synode,
D. K. WIELINGA, voorz.
L. LINDEBOOM, secr.

De Commissie ad hoc,
J. L. VAN APELDOORN,
W. DIEMER,
B. H. BLANKENBERG.

Bijlage IV,

VERSLAG VAN DE COMMISSIE VOOR DE ZENDING ONDER ISRAEL.

AAN

DE EERWAARDE SYNODE DER CHRISTELIJKE
GEREFORMEERDE KERK IN NEDERLAND.*Eerwaarde en zeer geliefde Broeders in onzen Heiland
en Heer!*

Voor de tweede maal geroepen om in het midden uwer vergadering eenige mededeelingen te doen van den arbeid, in het afgelopen synodejaar verricht, is het ons een liefelijke gedachte te kunnen beginnen met de betuiging: „Ja waarlijk, God is Israël goed!”

Werd dat bijzonder duidelijk toen het oude Bondsvolk door de wonderen des Allerhoogsten geleid, door de Engelen des Heeren beschermd, en door de dienst des Heeren van andere volkeren onderscheiden werd, God heeft ook nu zijn volk nog niet verstooten, hetwelk hij te voren gekend heeft; ook in den tegenwoordigen tijd worden de goedertierenheden en barmhartigheden des Heeren nog in ruine mate aan het volk der belofte be-
wezen.

Kan dit overal, waar men de nakomelingen van Abraham aantreft, worden opgemerkt, ook uwe Commissie heeft dit in schier elk opzicht mogen ondervinden, niettegenstaande zij, met het oog op haar mandaat, niet anders dan slechts voorbereidend kon werkzaam wezen.

In die voorbereidende werkzaamheden hebben we de hulp en den zegen des Heeren in ruime mate genoten; zoo genoten, dat schier alles wat we in het belang van Israëls zwervelingen hebben gedaan, naar onzen wensch is geslaagd.

Hebben we met het houden onzer vergaderingen gaarne een bidstond willen vereenigen, dan werd kerk en consistorie met de meeste bereidwilligheid ons afgestaan en werden we met de grootste hartelijkheid ontvangen. Dientengevolge waren we in Rotterdam, Leeuwarden en Utrecht met zeer veel genot werkzaam, werden we versterkt in de overtuiging dat er bij tal van christenen een warm harte klopt voor de zonen der Hebreëen, en kon-

den we , verblijd over de daden des Heeren, naar onze tenten terugkeeren.

De 30000 traktaten zijn , tot op een vijfde na , alle verspreid; en wat meer zegt — door onderscheidene Israëlieten gelezen , terwijl het zelf van enkelen bekend is , dat ze het met zeer veel bereidwilligheid en met een veel beteekenend : „ik dank U“ hebben aangenomen.

Natuurlijk ging dit niet overal zoo , bij verreweg de meesten heeft het bittere vijandschap verwekt, onder anderen geopenbaard zoo in het zenden van geteekende en ongeteekende brieven als in het schrijven in onderscheidene couranten.

Kan echter Gel. Broeders dit ons wel verwonderen? Wij weten immers uit het Woord des Heeren , dat Israël zich gestooten heeft aan Hem , dien God gelegd heeft tot een hoeksteen in Zion , en dat de gekruisde Christus den Jood niet minder een ergeis , dan den Grick eene dwaasheid is.

Daarom moet het ons met dankzegging jegens God vervullen , dat er althans 24.000 traktaten konden worden verspreid , en dat niet *alle* met bitterheid zijn ontvangen. Moge het weldra openbaar worden dat dit kleine geschrift er toe bijgedragen heeft om Israël verzoening te doen vinden in het op Golgotha geslachte Pascha , en het uit zijne ballingschap moge worden overgebracht tot de vrijheid van het Kruis.

Zegene de Heere daartoe ook een tweede traktaat, hetwelk dezer dagen de pers heeft verlaten , en even als het vorige aan al de Gemeenten zal worden verzonden.

Ook in andere opzichten heeft de Heere de pogingen der Commissie niet ongezegend gelaten , en is het gebleken , dat God heeft gedachten des vredes en niet des kwaads omtrent de beminden om der Vaderen wil.

Ten einde alom te kunnen arbeiden , meenden we niet beter te kunnen doen dan in elke Classe van onze Kerk een Correspondent te benoemen , om met ons de belangen van Israël te bevorderen.

Verreweg de meeste Broeders namen dadelijk de benoeming aan , terwijl voor hen , die meenden te moeten bedanken , weldra een plaatsvervanger werd gevonden ; zoodat we thans in 35 Classen een Correspondent kunnen aanwijzen.

Hadden niet een paar Broeders ons schrijven ten eenemale onbeantwoord gelaten , en waren niet anderen naar elders verroepen geworden , dan zouden de 6 nog ledige plaatsen , ook thans zijn bezet.

Om nu de broeders Correspondenten in de gelegenheid te stellen Israëls heden zoowel als zijn verleden te kunnen bestudeeren werd aan ieder hunner gezonden een Expl. van MAC CAUL'S

„Oude paden“, en een van DA COSTA's „Israël en de Volken“; het eerste hebben we door tusschenkomst van ds. ADLER, die ons met bijzondere welwillendheid heeft gediend, het andere rechtstreeks van den Uitgever, voor verminderden prijs ontvangen.

Terwijl sommige Correspondenten door bizonderen ijver zich hebben onderscheiden, hebben bijna allen de Commissie door hunne mededeelingen verblijd.

Op Zondagschool en Catechisatie, in prediking en op vergaderingen is door hen op de belofte Gods *ter eener*, en op onze roeping *ter anderer* zijde meermalen geweest. Sommigen hebben in al de Gemeenten hunner Classis bidstond gehouden, met of zonder Collecte, anderen hebben gemeend meer tot eigen kring zich te moeten beperken, terwijl bijna allen iets hebben gedaan.

In het geheel zijn 47 bidstonden door hen gehouden waarbij f 367.12½ is gecollecteerd, terwijl ze uit andere bronnen hebben geput f 146.18, makende in het geheel de som van f 513.30.

Met den wensch, dat Israëls God, die niet vergeet de werken der liefde aan Zijnen Naam bewezen, dezen Broederen het loon der genade in ruime mate verleene, brengen we hun langs dezen weg onzen hartelijken dank toe, ten volle vertrouwend dat zij door hnn gewaardeerden arbeid ook bij den voortgang ons zullen steunen.

Ook door andere Broeders, als ook door leden der Commissie werd hier en daar met de Gemeente, voor Israël gebeden, en het heil van Israël besproken, zoodat nu evenzeer van de Gemeente des Heeren, als voeger buiten haar menig gebed is opgezonden voor het volk, hetwelk wel diep gezonken, maar nog niet vervallen is.

Vit dien diep gezonken toestand zal het eenmaal worden verlost, de eerstelingen treden reeds te voorschijn; in de wereldsteden worden ze reeds bij honderden geteld, terwijl ook in de hoofdstad van ons vaderland de arbeid der Episcopale Kerk van Engeland, en de Vrije Kerk van Schotland niet ongezegend is.

Deze laatste werkt in aansluiting met de Nederlandsche Vereeniging voor Israël, op wier jaarfeest een der Commissieleden zeer welwillend is ontvangen, en van wiens mededeelingen met belangstelling is kennis genomen.

Wat den verderen arbeid der Commissie betreft, kunnen we nog mededeelen, dat we om het brengen van liefdegaven zoowel te vergemakkelijken als te vermenigvuldigen, 600 busjes hebben laten maken, waarvan de grootste helft, meerendeels al weer door middel der Corespondenten, reeds is verzonden. Worden, gelijk we hopen en vertrouwen, ook de anderen weldra geplaatst, dan kunnen die eenvoudige busjes zeer veel bijdragen tot vermeerdering der kas.

Aangenaam zal het ons zijn indien we ieder lid Uwer Vergadering een dier hulpmiddelen als een Souvenir mogen vereeren.

Was de behoefte aan vermeerdering der inkomsten dan zoo groot, dat we nieuwe kanalen moesten graven, waarlangs het geld ons meer toestroomde?

Dat wel niet; toch meenden we een zaak, die zoo weinig kostte, zoo gemakkelijk kon worden uitgevoerd, en later zoo uitnemende diensten zou kunnen bewijzen, niet achter wege te mogen laten.

Tot dusver, neen Gel. Broeders! was er volstrekt geene behoefte aan nieuwe bronnen van bestaan, want de giften vloeiden zoo ruim, dat we veel meer ontvingen dan we noodig hadden.

Wanneer ge een blik werpt in het boek van den Penningmeester, en ziet dat hij met een saldo van slechts f	73.73½.
het boekjaar is begonnen; ziet dat hij van vroeger uitgeleende gelden terug heeft ontvangen de som van -	1070.00.
en hierbij voegt als rente van belegd kapitaal -	138.98.

dan komt ge tot de som van f	1282.71½
--	----------

die niet bij de liefdegiften van dit boekjaar kan worden geteld.

Trekken we deze som nu van de generale ontvangst af, dan zijn f	3028.81½
---	----------

als giften in deze twee jaren ons toegevloed; brengende de ontvangsten in het geheel op . . f 4311.53

Die bijdragen, Geliefde Broeders! zijn zulke welsprekende token van de liefde, die er ook onder ons volk voor de toekomstige beërvers des heils wordt gekoesterd.

Behalve vele Gemeenten hebben vooral onze Jongelingen en Jongedochters voortdurend getoond een recht warm hart te bezitten voor het oude volk des Heeren. Van hunne onderscheidene vereenigingen is menige en soms zeer belangrijke bijdrage ons gezonden, terwijl door hun tusschenkomst menig traktaat is verspreid.

Buiten de Chr. Geref. Kerk is weinig sympathie ons betoond, gelijk we ook van de Collecten der Zendingsfeesten zeer schaars zijn bedeeld. Alleen uit het Noorden in '77 is een vierentwintigste en in '78 een twee en twintigste van de Collecte ons geworden, maar dit jaar heeft men ook daar ons weer buitengesloten.

Hoe onaangenaam dergelijke ervaringen ook zijn, kunnen wij

er evenwel in berusten, en willen in plaats van nog verder te spreken over hetgene we niet hebben ontvangen, liever onzen hartelijken dank betuigen aan allen, die door hunne liefdegaven als anderszins ons hebben verblijd.

Hoe al die gelden zijn besteed hebt ge reeds uit een en ander kunnen opmerken, toch willen we gaarne meer in het bijzonder U inlichten.

Aan traktaatjes	f 715.29
100 Ex. MC. CAUL: „Oude Paden“	- 112.44 ¹ / ₂
50 „ DA COSTA: „Israël en de Volken“ .	- 122.48
600 Zendingbusjes	- 107.70
100 Hebreeuwsche Nieuwe Testamenten . .	- 30.00
Voor de gratisverspreiding dier Testamenten .	- 25.00
Aan D. LANDSMAN te Constantinopel voor de opleiding van twee Joodsche kinderen . . .	- 100.00
Advertentie- en transportkosten der traktaaten door v. D. SLUIS Jr. te Amsterdam	- 108.07
Adverteeren der Bidstonden	- 10.25
Vrachten en porto's voor boeken, traktaten, Zendingbusjes en verdere Correspondentie .	- 34.69
Reiskosten aan de Correspondenten en Com- missieleden	- 131.73 ¹ / ₂
Kantoorbehoeften	- 8.65
Uitgeleend en belegd	- 2423,16 ¹ / ₂

Totaal f 3929.47¹/₂

Trekken we nu van de ontvangene	- 4311.53
de zoo juist genoemde uitgaven ad	- 3929.47 ¹ / ₂

af, dan sluiten we ons boek met een batig sal-
do van f 382.05¹/₂

Hoe gaarne zouden we dit voordeelig slot, als ook de belegde gelden, in het belang van Israël hebben besteed! Dit konden we echter — wilden we doelmatig werkzaam wezen niet anders doen dan met overtreding de grenzen, door de Eerwaarde Synode ons gesteld.

Wijl we dit natuurlijk niet mochten, kan onze Zendingskas thans beschikken over de som van f 2965,22¹/₂, over welks gebruik wij gaarne nadere aanwijzing van U willen ontvangen, aan Uw eigen gewaardeerd oordeel overlatende of de benoeming van een Zendeling-leeraar thans genoegzaam is voorbereid.

Zoo heeft Abrahams God in deze 4 jaren het werk onzer handen rijkelijk gezegend, hoe zwak en gering de pogingen op zich zelf ook zijn geweest.

Milde handen heeft Hij geopend, warme harten heeft Hij doen gloeien, terwijl door Zijne genade menig zaadkorrel onder de verdrevenen Israëls is gestrooid.

Hem zij de eere voor al het goede, in zoo ruime mate, op velerlei wijze, ons geschonken! Maar dan ook met het oog op Hem den arbeid vertrouwend en hoopvol voortgezet!

Die arbeid kan onmogelijk ijdel en vruchteloos zijn; want God zelf heeft beloofd: dat de afgehouwene takken niet alleen op den natuurlijke stam weer zullen worden ingeënt, maar bovendien verzekerd, dat hunne aanneming zal wezen het leven uit de dooden.

Hier en daar openen zich reeds ooren en harten voor de stem des Heeren, en „vallen schellen ook aan Israël van de oogen.“

Ja, ook zijne dooden zullen herleven! Ook Israël zal voor het Kruis des Heeren leeren bukken, want aan dat Kruis heeft Israëls Koning voor de verlossing van zijn volk gebeden.

Zal die verlossing zeker aanbreken, Broeders! maken wij ons dan op om haar komst te verhaasten, laten we, met heiligen ijver bezield, geloovig arbeiden aan de wederbrenging van de verlorenen schapen uit den huize Israëls tot den goeden Herder.

Maken wij, des Heeren knechten, ons op om te bouwen, God van den Hemel zal het ons doen gelukken, en Hij zal ons het voorrecht doen smaken, dat we Israël zien knielen aan den voet van het Kruis!

De Commissie voor de Chr. Geref. Zending onder Israel.

Namens haar,

E. KROPVELD.

Secretaris—Penningmeester.

**STAAT van ontvangst en uitgaaf der Chr. Gereformeerde Zending
onder Israël van 1 Aug. 1877 — 31 Juli 1879.**

O N T V A N G S T.		T I T G A A F.
Voordeelig saldo van het vorige boekjaar	ƒ 73.73½	
Van uitgeleende gelden terug ontvangten	- 1070.00	
Aan renten	- 138.98½	
Ontvangene liefdegaven	- 3028.81	
Aan Traktaatjes	ƒ 715.29	
100 Ex. Mc. Gaul: „Oude Paden”	- 112.44½	
50 „ Da Costa: „Israël en de Volken”	- 122.48	
600 Zendingbusjes	- 107.70	
100 Hebreuwſche N. Testamenten	- 30.00	
Voor de gratisverspreiding van Hebreuwſche Testamenten aan de Geus	- 25.00	
Aan D. Landsman te Conſtantinopel: voor de opleiding van twee joodsche kinderen	- 100.00	
Advertentie- en transportkosten der traktaten door v. d. Sluys te Amsterdam	- 108.07	
Advertieren der Bidſtonden	- 10.25	
Vrachten en porto's voor boeken, traktaten, zendingbusjes en verdere correspondentie	- 34.69	
Reiskosten aan Correspondenten en Commisſeleden	- 131.73½	
Uitgeleend en belegd	- 2423,16½	
Kantoorbehoeften	- 8.65	
Saldo in kas	- 382.05½	
<u>Totaal</u>	<u>ƒ 4311.53</u>	

Aldus opgemaakt door den Ondergeteekende,
Koudeuw, 31 Juli 1879.

E. KROPPVELD, *Secr.-Pennyngmeester.*

Namens de Synode 22 Augs. '79 goedgekeurd.
A. S. ENTINGH,
G. VAN DER BEEK.